

Nr 313.

Av herr **Winbergh m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmän pensionsförsäkring m. m.

I proposition nr 126 har Kungl. Maj:t förelagt Riksdagen till antagande »Förslag till lag om allmän pensionsförsäkring», vilket förslag till sina huvudsakliga delar ansluter sig till det av särskilda kommitterade i samma fråga utarbetade och den 9 november 1912 avlämnade förslaget.

Såväl kommitterades som ock Kungl. Maj:ts förslag i frågan har mötts av många och enligt vår mening i stor utsträckning befogade anmärkningar, och särskilt har med anledning av den avlämnade propositionen ett stort antal motioner avlämnats i riksdagen, vari yrkats mer eller mindre genomgripande ändringar i det framlagda förslaget. Särskilt må här påpekas de yrkanden i detta avseende, som innefattas i den av herr *Rydén* m. fl. i Andra kammaren avgivna motionen, samt, de som innefattas i den av herr *Jacob Pettersson* m. fl. väckta motionen.

Endast dessa båda motioner innehålla många och vittgående ändringsyrkanden, vilka nästan samtliga äro av den art och betydelse, att de kräva en omfattande och noggrann undersökning för att man med bestämdhet skall kunna avgöra, om och i vilken utsträckning det kan vara möjligt att tillmötesgå desamma för att i görligaste grad tillse, att då frågan om folkpensionering i vårt land avgöres, detta sker på ett sådant sätt, att tillbörlig hänsyn tages till de krav, som från olika håll göra sig gällande, samtidigt som ju också de ekonomiska konsekvenserna av frågans lösning givetvis måste hållas inom rimliga gränser.

Så som hela denna fråga för närvarande ligger, och med hänsyn till den jämförelsevis korta tid, som stått till buds för folkets stora fler-

tal att sätta sig in i densamma, sedan kommitterade för knappt fem månader sedan avlämnade sitt förslag, måste den frågan ovillkorligen framstå: kan det anses möjligt — särskilt med hänsyn till de mycket skiftande meningar i ganska vitala delar, som här faktiskt förefinnas — för Riksdagen och det för denna frågas behandling tillsätta utskottet, att tillräckligt pröva alla de yrkanden och förslag, som i detta ärende framkommit, för att avgöra, om och i vilken utsträckning de å ena sidan äro *förtjänta* av beaktande och å andra sidan huruvida deras beaktande ur ekonomisk eller annan synpunkt möter oöverstigliga svårigheter eller ej.

Enligt vårt förmenande måste det vara ett alldeles oriktigt tillvägagångssätt, om man, vid avgörande av en för hela vårt folk så viktig fråga som denna, måste arbeta och fatta beslut under en alltför stor brådska, som i sin tur gärna alstrar en känsla av förvirring och vilken i varje fall icke kan lämna möjlighet till den allsidiga och ingående prövning av varje framkommet yrkande och uppslag, som är en oundgänglig förutsättning för, att Riksdagen, när den fattat sitt beslut, skall inte allenast själv vara övertygad om, att den åstadkommit det under föreliggande förhållanden bästa möjliga, utan också att den känslan skall vara mera allmänt förekommande även ute bland folket i övrigt.

Då vi äro av den bestämda uppfattningen, att det icke kan vara möjligt för Riksdagen, under den korta tid som nu står till dess förfarande, att åstadkomma en så ingående behandling av såväl lagförslaget som de i samband därmed framställda ändringsyrkandena, som nödigt är, då det måste ställa sig synnerligen svårt för att inte säga omöjligt att under denna tid verkställa nödiga utredningar angående de olika yrkandenas verkningar och konsekvenser såväl ekonomiskt som i övrigt, äro vi också förvissade om, att det skulle vara till nytta för frågans slutliga lösning, om Riksdagen under sådana förhållanden icke fattade avgörande beslut redan i år, utan i stället hemställde till Kungl. Maj:t, att frågan finge bliva föremål för förnyad behandling och utredning av för detta ändamål särskilt tillkallade personer.

Med det i mycket värdefulla materiel som den förra kommittén framlagt och efter den behandling frågan sedan undergått och med alla de uppslag, som nu givits i form av motioner, skulle det alldeles säkert vid en förnyad behandling av frågan vara möjligt att närmare få utrönt, i vilken utsträckning och på vilket sätt det kan vara möjligt att tillmötesgå de starka krav på ändringar, som på ena eller andra sättet framförts.

Så t. ex. frågan om skyldighet för arbetsgivare att bidra med avgifter till arbetarnes pensionering. Detta krav har med styrka framförts, inte allenast från arbetarne utan även från flere andra håll. Det måste då givetvis undersökas noga, på vilket sätt en sådan bestämmelse skall kunna infogas och tillämpas i ett förslag, som i övrigt bygger på en allmän folkpensionering och inte endast omfattar lönearbetare. Att sådant låter sig göra drista vi oss bestämt påstå, men givetvis kräver frågan en ingående prövning, innan man med bestämdhet kan avgöra, på vilket sätt detta lämpligast kan ske. Det kan i varje fall icke enligt vår mening låta sig göra att avvisa detta i och för sig berättigade krav med den huvudinvändningen, att det möter tekniska svårigheter att inpassa en sådan princip i ett förslag som detta. Då förslaget avser, att *arbetaren*, utan avseende å sin ekonomiska ställning, skall lämna direkta bidrag till sin försörjning på ålderdomen eller vid inträffad invaliditet, har man svårt att förstå, att icke *arbetsgivaren* skall såsom sådan åläggas samma skyldighet. Det skulle vara så mycket mera betänkligt att nu utan vidare frånga denna princip, som stora grupper av arbetsgivare i vårt land redan självmant åtagit sig en sådan plikt gentemot sina arbetare, och säkert torde vara, att man rätt allmänt inom arbetsgivarekretsar haft en stark känsla för nödvändigheten av att i detta syfte göra ekonomiska uppoffringar, åtminstone intill dess kommitténs ståndpunkt i denna fråga blev bekant.

Att nu förutsätta ett antagande av förslaget sådant det i denna punkt föreligger med tanke på, att inom närmaste tiden kunna genomföra sådana ändringar att arbetsgivarnes bidragsskyldighet infördes, skulle säkerligen vara att alltför mycket skatta åt en ohållbar optimism. Denna del av frågan är av så genomgripande och principiell betydelse, att den ovillkorligen måste på allvar upptagas, *innan* försäkringens grundlinjer fastställas. Har detta en gång skett utan att den vunnit beaktande, så lär det nog bli synnerligen svårt att framdeles åstadkomma ändring.

En annan fråga av stor betydelse särskilt för industriarbetarne är den om åtgärder för förebyggande av övergående invaliditet. Bristerna i detta avseende i såväl kommitténs som Kungl. Maj:ts förslag ha ju framhållits från många håll, och klart är, att detta är en synnerligen viktig fråga för särskilt industriens arbetare, vilka, för den händelse densamma icke vinner beaktande, bliva särskilt ogynnsamt ställda genom antagande av det föreliggande förslaget.

Vidare frågan om skillnaden mellan man och kvinna. Här föreligger inte endast den skillnaden, att såväl tilläggspensionen som ock

det kommunala tillskottet utgår med 25 kronor lägre per år till kvinna än till man, vilket i och för sig enligt vårt förmenande ställer kvinnorna i en alltför ogynnsam ställning, utan därtill kommer vidare, att nästan samtliga gifta kvinnor, såsom saknande beskattningsbar inkomst, komma att hänföras till den lägsta avgiftsklassen, utan hänsyn till mannens inkomst. Att i detta avseende åstadkomma full likställighet torde möta oöverstigligen svårigheter, men däremot bör det vara möjligt att åstadkomma en större utjämning än vad Kungl. Maj:ts förslag innebär.

Slutligen frågan, i vilken utsträckning det är möjligt att inom försäkringens ram kunna inrymma den nu levande generationen i större utsträckning än vad Kungl. Maj:t föreslagit, vilket ju också är en fråga av stor betydelse och räckvidd.

Endast dessa här omnämnda yrkanden, vilka äro av den art att man ovillkorligen måste i görligaste mån beakta desamma, kräva säkerligen en grundligare behandling än vad Riksdagen under nu föreliggande förhållanden torde kunna ägna desamma.

Detta är i sammanträngd form de skäl, som tala för ett uppskov med frågans avgörande, ur synpunkten av såväl nödvändigheten som ock möjligheten att ägna framförda ändringsyrkanden och förslag vederbörlig prövning. Ehuru dessa enbart enligt vårt förmenande tillräckligt motivera ett uppskovsyrkande, finnes jämväl ett annat, avseende frågans rent finansiella sida. Ett uppskov med denna frågas avgörande, i syfte att möjliggöra en omarbetning av det föreliggande förslaget av för detta uppdrag särskilt tillkallade personer, borde givetvis också medföra, att åt samma personer uppdroges utarbetandet av en detaljerad finansplan.

Den finansplan, som av Kungl. Maj:t i detta avseende förelagts Riksdagen, utgår som bekant därpå, att de för förslagets genomförande erforderliga statsmedlen skola åstadkommas dels genom vissa inkomster i samband med ökad malmbrytning vid de norrländska gruvfälten, dels ock genom inkomsten av en i utsikt ställd tillverkningskatt å tobaksvaror.

Rörande båda dessa utvägar för tryggande av försäkringens ekonomi kunna säkert råda mycket delade meningar, men beträffande den senare särskilt, kan ju mot densamma invändas, dels att den bygger på en beskattningsfråga, varom Riksdagen ännu icke haft tillfälle att yttra sig, och att man sålunda icke vet, hur den kan komma att ställa sig till densamma, dels ock — och det är enligt vår mening det mest

betänkliga — att den bjuder på en utvidgning av den indirekta beskattningen och sålunda i stället för vad som bort vara det riktiga, att lägga huvudparten av de ekonomiska bördorna för denna frågas lösning på de i ekonomiskt hänseende mera bärkraftiga, genom en progressivt verkande inkomst- och förmögenhetsskatt, går i alldeles motsatt riktning.

Trots den enkelhet Kungl. Maj:ts finansplan erbjuder för ordnandet av frågans finansiella sida, torde väl dock med bestämdhet kunna sägas, att det icke var *den vägen*, det svenska folkets stora flertal tänkt sig vid denna frågas slutliga avgörande. Att här fritaga såväl arbetsgivare som ock övriga innehavare av större förmögenheter från de ekonomiska bördorna, under det att pensionstagarna själva åläggas mer eller mindre tyngande bidragsskyldighet och de i övrigt erforderliga medlen skola åstadkommas genom en ökad export av våra malmtillgångar samt genom en ny konsumtionsskatt, vars verkningar går ut över såväl rika som fattiga, men givetvis äro mest kännbara för de senare, kan möjligen för närvarande vara politiskt klokt. Rättvist är det i varje fall icke.

Även denna del av frågan är sålunda av den betydelse, att den måste kräva en ingående prövning för att få utrönt, huruvida icke andra, lämpligare och framförallt mera rättvist verkande medel stå till buds än de Kungl. Maj:t anvisat.

Såsom en huvudgrundsats vid lösning av frågor som denna bör väl få anses gälla: att allt göres för att de må lösas *på ett så tillfredsställande sätt som möjligt* och därnäst, att de lösas *så fort som möjligt*.

Självfallet torde vara, att, därest Riksdagen i år avslår frågan, de medel, 5,000,000 kronor, som enligt statsverkspropositionen föreslås som anslag till genomförande av en allmän pensionsförsäkring, då böra för år 1914 tillföras arbetareförsäkringsfonden.

På grund av vad sålunda anförts, få vi hemställa,

1) att Riksdagen ville, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag till lag om allmän pensionsförsäkring, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t ville låta denna fråga bliva föremål för förnyad utredning, dels för att få utrönt i vilken utsträckning de inom riksdagen eller på annat sätt framkomna yrkandena om ändring i det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget må kunna vinna beaktande, dels ock för att samtidigt härmed låta utarbета en detaljerad

finansplan för frågans ekonomiska ordnande, samt därefter snarast möjligt för Riksdagen framlägga nytt förslag till lag om allmän pensionsförsäkring;

2) att Riksdagen ville besluta, att de medel, 5 millioner kronor, som enligt statsverkspropositionen äskats för år 1914 i och för genomförande av en allmän pensionsförsäkring, avsättas till arbetareförsäkringsfonden.

Stockholm den 15 april 1913.

C. Winberg. Thure Widlund. Ernst Söderberg.
